ÇINARALTI

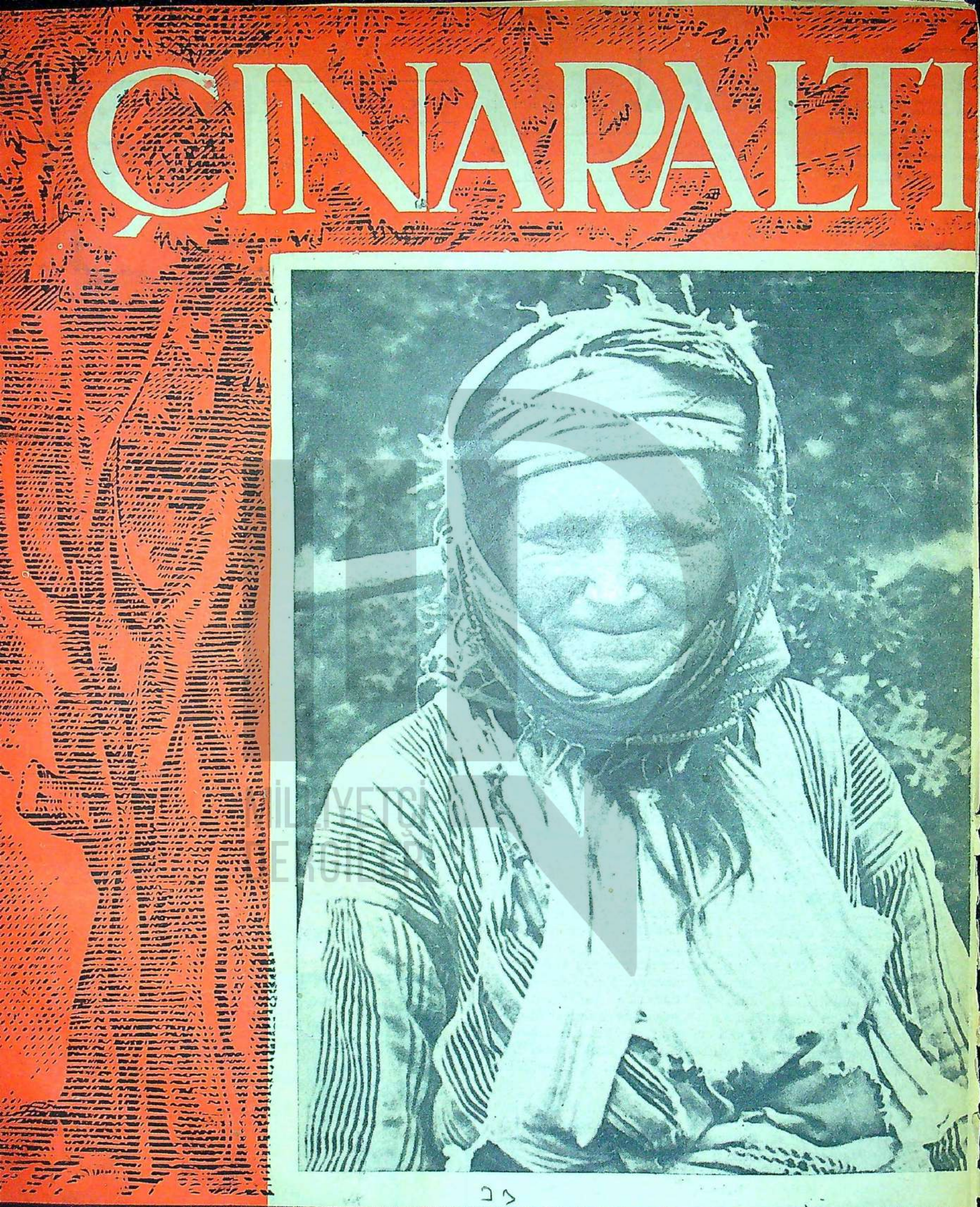

HAFTALIK FİKİR VE SANAT MECMUASI

Fiyatı 25 Kuruş

Şundan, Bundan

MUM

Salamon, ölüm döşeğinde yatıyor. Gece yarısı başucunda bir tek mum yanmaktadır. Salamon fenalaştığını hisseder. Karısı Rebekayı çağırır. Sesi işitilmiyecek kâdar yavaştır. Eğilmesini işaret eder. Rebeka, kulağını Salamonun dudaklarına yaklaştırır. Salamon, yavaşça:

— Rebeka, artık ben ulüyorum, başımdaki mumu söndür, ziyan olmasın!

KIZAK VE KURTLAR

İki İngiliz asılzadesi bir Rus prensine misafir gidiyor. Mevsim kış. Buram buram kar yağıyor. Kızakta prensin iki uşağı vardır ve kızak şatoya doğru hızla hareket ediyor. Ormana girdikleri zaman kurtların hücumuna uğruyorlar, uşaklar ateş ediyor. Nihayet kurşunları bitiyor. Kurtlar hepsini parçalıyacak. Prens uşaklardan birisine:

— Kurşunlar bitti mi nasılsa kurtlar seni de parçalıyacak. Kendini kızaktan atmalısın!

Diyor. Uşak kendini atıyor. Fakat biraz sonra adamı yiyip bitiren kurtlar tekrar kızağı sarıyor. Prens öbür uşağına da aynı şeyi söylüyor. O da kendini kızaktan atıyor.

Fakat, pek az sonra tekrar kurtlar kızağı sarınca, prens:

— Şimdi hangimiz kendimizi atacağız?

Diyor. İngiliz asılzadeleri:

— Biz sizin misafiriniz, bunu sizin yapmanız icabeder.

Diye cevap veriyor. Prens de kendini kızaktan atıyor. Aradan pek az zaman geçip te tekrar kurtlar kızağı sardığı zaman, bunlardan biri ötekine:

— Con, diyor, çıkar tabancanı, artık silâhlarımızı kullanmalıyız!

Zekâ oyunu:

GİYOTİN

Bir papaz giyotinle idam edilecek. Son arzuları soruluyor. O da: Kilisede son bir defa dua etmesine müsaade edilmesini istiyor. Kabul ediyorlar. Papaz, pek yakındaki kiliseye gidiyor. Dua ederken uyuyor. Kendisini rüyasında giyotinle idam ediliyor, görüyor. Ve tam giyotinin üstüne yatırılıp ta satır boynuna düşeceği zaman karısı (uyuyor musun?) diye hafifçe ensesine dokunuyor. Giyotin satırının ensesine düştüğünü zannederek korkusundan ölüyor.

Dikkat: Bu hikâyede bir mantık hatası var, nedir? Cevabını gelecek sayıda okuyunuz!

ATLAR

İki suvari kırda bahse tutuşuyor. Kimin atı uzaktaki çeşmeye önce giderse bahsi o at sahibi kazanacak ve diğeri ona iki yüz altın verecek.

Bütün hızlariyle atlarını koştururlarken karşılarına kral çıkıyor. Ve (durunuz!) diye emrediyor. Duruyorlar. Kral, niye böyle atlarını koşturduklarını soruyor. Anlatıyorlar. Kral onlara bir şey söyleyip gidiyor. Bu sefer ikisi atlarını yavaşlatıyorlar ve birbirlerinden daha ağır gitmiye uğraşıyorlar.

Kral, bu iki suvariye böyle birbirlerinden daha yavaş gitmelerini emretmemiştir. O halde ne söylemiş olabilir?

Cevabını gelecek sayıda okuyunuz!

İki kişi çamlarla kaplı bir küçük adadadır. Doğudan Batıya doğru sert bir rüzgâr esiyor. Dalgalar sandallarını batırmış. Bu sıra nasılsa sahildeki çamlar tutuşuyor. Ateş rüzgârın tesirile ilerliyor. Bütün adanın çamları yanacak ve bütün ada çamlarla örtülüdür. Sandalları olmadığı gibi kendisine imdat gelmese veyahut yüzüp kurtulmalarına imkân yok. Bu iki adam kendilerini adada yanmadan nasıl kurtarabilir?

Cevabını gelecek sayımızda okuyunuz!

MİLLÎ PİYANGO

Talihim yok demeyin! Sizin gibi talihinden şikâyet eden bir çokları bir Millî Piyango bileti almak suretile 50 bin lira kazandı ve hiç ummadığı bir zamanda zengin oldu.

Unutmayınız ki bir Millî Piyango bileti almakla ayni zamanda memleketinize de hizmet etmiş olursunuz!

Kulaktan Kulağa

ORHAN SEYFİ ORHON

Orhan Seyfi Orhonun günün vakalarına dair yazdığı fıkraları, istihzaları, hicivleri, tenkidleri bir araya toplıyan bu kitabı okuyunuz!

Fiatı 50 kuruş

Sabah Yıldızı

İtalyancadan çeviren:
ADNAN TAHİR TAN

İtalyan edebiyatının en yeni ve en büyük romancısı İtalyan Akademisi âzasından ADA NEGRİ'nin bu emsalsiz romanını pek yakında «ÇINARALTI» yayını neşriyatı arasında okuyacaksınız!

Sahibi: Orhan Seyfi ORHON
Cumhuriyet matbaası — İstanbul

Sayı 133 - Cilt 6 **ÇINARALTI** 8 Nisan 1944

ABONE
Seneliği: 1300, Altı aylığı 650, üç aylığı 325 kuruş

Sahip ve Neşriyat Müdürü
Orhan Seyfi ORHON
Fiatı : 25 Kuruş

Tel: 22129
Gönderilen yazı ve resimler sahiplerine geri verilmez.

BU SAYIDA:

Orhan Seyfi ORHON ..... İş seferberliği
Dr. M. H. AKANSEL ..... Osmanlı devleti niçin battı?
Rıza YALGIN ..... Anadoluda çoban ve kaval
Fazıl Ahmet AYKAÇ ..... Biraz tegazzül
Ali Canib YÖNTEM ..... Nâbi
Zafer ARIKBAĞ ..... Gece yarısında İstanbul
Zeki Faik İZER ..... Barbaros heykeli nasıl meydana geldi?
Hakkı Süha GEZGİN ..... Tanburî Cemil
ÇINARALTI ..... Dedikodu
Zeki Faik İZER ..... Eskişehir şeker fabrikası
Adnan GİZ ..... Sadaret rekoru
Orhan Seyfi ORHON ..... Bahar şarkısı
Amcabey ..... Yeğenime mektuplar
Halide Nusret ZORLUTUNA ... Beyaz Selvi

KONUŞMALAR

Bay Hüsnü Açıkgöz:

— Yazınızı sizin de dediğiniz gibi bir hatıra olarak kabul ediyoruz. Fakat onu neşretmek için sahibinin daha çok, hem de pek çok olgunlaşmasını bekliyeceğiz.. Bunun için de size, şimdilik yazmayı bir tarafa bırakıp, derslerinize çalışarak, daha başlangıcında olduğunuz tahsilinizi tamamlamayı tavsiye ediyoruz..

●

Bay İ. O. Özbekâr:

— Mecmuamız hakkında göstermiş olduğunuz alâka ve sevgiye candan teşekkür ederiz. Çınaraltının da yegâne gayesi, okuyucularına faydalı olmaktır. Biz elimizden geldiği, gücümüzün yettiği kadar, buna çalışıyoruz ve bu işde ne dereceye kadar muvaffak olduğumuzu okuyucularımızın takdirine bırakıyoruz. Yazılarınıza gelince.. Onları sütunlarımıza koymayı ne kadar arzu ederiz. Fakat sizin de pek güzel söylediğiniz gibi, her bakımdan olgun bir hale geldikten sonra. Selâmlar...

●

Bay Nahit Hancılar :

— Gönderdiğiniz «Köye hasret» isimli şiiri tetkik ettim. Birinci kıtanın ilk iki mısraı güzel..

Şafağın tüllerile sarılan tozlu yollar
Kağnı gıcırtısını duyunca uyanırdı.

Fakat ondan sonraki mısralarda bu güzellik kayboluyor.

Tarlaya giderlerdi tunç vücutlu dinç kollar
Herkes köyü güllerle evlenecek sanırdı..

İlk mısrada vücut, kolun bir azası olarak gösterilmiş. Halbuki öyle mi dir. «Dinç kollu, tunç vücutlar» demek daha doğru olurdu. Ve böylelikle «giderlerdi» kelimesinin de mâna bozukluğu düzelmiş olurdu. İkinci mısrada ise hiç bir güzellik yok. Belki buluş yeni ama, güzel olmadıktan sonra...

Diğer kıtalarda buna benzer kusurlar mevcut. Halbuki asıl olan dört başı mamur bir şiir meydana getirmektir. Manzumenizde en beğendiğim son mısra:

Tanrım! Ne olur bana eski günlerimi ver..

Z. A.

Şiirler

ÖLÜRÜM.

Nerede olsam kulağımdadır,
Sözlerindeki yumuşak anış,
Her ne düşünsem dimağımdadır,
O yeşil gözler, sihirli bakış.

Selâm yerine o baş eğişi,
Sıcak elinin ele değişi,
(Bugün bu kadar yeter..) deyişi
Beynim üstünde ayrı bir nakış.

Dallardan yere düştü son yaprak,
Ağzını açmış bekliyor toprak,
Evet ölürüm, bilin, muhakkak,
Onsuz geçerse bu sene de kış.

Cevdet MAT

EĞİN YOLLARINDA

Akşamın mor rengi sardı dağları,
Çınlıyor derinden bir kaval sesi.
Bir sükût kapladı karşı bağları,
Çamlarda uçuyor yelin nefesi.

Köylü, son tırpanı yapıştırıyor,
Kızlar, son bakraca dolduruyor su.
Kalbleri meçhul bir neşe sarıyor,
Gözlerde parlıyor hep aynı arzu.

Pınarlardan dönen güzel kızlarım,
Omuzunda küpü, elinde tası.
Gözleri yaşaran bu bahtsızlarım;
Hepsi de tutturmuş Eğin havası:

«Eğinin ardından akan Fırattır,
«Ağamın bindiği demir kır attır.
«Elime geçerse hayri murattır.
«Tez gel ağam, tez gel eğlermiyesin!
«Elde güzel çoktur evlenmiyesin!..»

.....

Şemsi BELLİ

Hâzımı Kaybettik

Uzun zamandır, ağır bir böbrek hastalığından muztarip olan Hâzım, geçen cumartesi günü gözlerini hayat sahnesine yumdu. Onun kadar hem güzideler, hem de halk tarafından sevilen bir sanatkâr az bulunur. Hâzım müstesna kabiliyette yaratılmış bir insandı. Onda bir çok meziyetler bir aradaydı. Musiki kabiliyeti, güzel ses, taklit kudreti, halk espirisi, karakter yaratmak sanatı, hareketlerinin sevimliliği, güldürmek yüneri... Hâzım, dramdan sonra komedide büyük bir kudret göstermiş ve eşsiz bir şöhret kazanmıştı. Hâzımın karagöz aynatmakta da hususî bir mehareti vardı ve birkaç muvaffak filim çevirmişti. Pek genç denecek bir yaşta kaybettiğimiz bu sanatkârımızın matem'ne iştirak eder, ailesini hepimiz namına taziye ederiz.

Kapak Resmimiz

Eskişehirli ihtiyar bir köylü kadını gösteriyor. Çehrenin hususiyeti meydandadır. Köylü nine, fotoğraf objektifinin önünde memnun görünüyor. En dikkate değer tarafı baş tuvaletidir. Belli, o da bununla mağrur. Bay Zeki Faik İZER tarafından çekilen bu resim, fotoğraf sanatı bakımından çok muvaffak bir eserdir.

Ulus Gazetesi, 8 Nisan 1944, No. 133, C. 6, s. 3

İstanbulda bir kahve hayatından enstantane

İŞ SEFERBERLİĞİ

Orhan Seyfi ORHON

Almanyada doğup büyümüş bir Türk genci, mesleğini yaptıktan sonra içinde gururla hasretini duyduğu ana vatanına, modern Türkiyeye, Cumhuriyet Türkiyesine kavuştuğu zaman, kendisine ilk elem veren şeyi bana anlattı: Bu, İstanbul civarındaki bir kahvede gördüğü insanlardır. Bütün bir günü sigara dumanları içinde, hiç bir iş yapmadan iskambil veya tavla oynamakla geçiren insanlar... Zengin olmadıklarını giyinişleri gösteriyor. Kötürüm veya hasta da değildirler. Etraflarında kaldırımsız sokaklar, yıkık evler, ekilmemiş tarlalar vardır. Bu kadar adam, çalışmak isteğini duymadan, sabahtan akşama kadar bu kahvelerde kayıtsız oturuyorlar...

Almanyadan ana vatanına sevinç ve gururla dönen bu Türk genci, işte, ilk hayal sukutunu bunda duyuyor. Orada, iş ekipleri halinde mamur ve müreffeh yurtlarına sarılanlarla bunları mukayese ediyor ve bu ona ümitsizliğe benziyen bir elem veriyor. Bu elemi biz de duymuşuzdur. Fakat sebepleri ortadan kaldıracağımıza neticeleri yoketmeyi düşünerek... Bir zamanlar, kahveler aleyhinde bir şeyler yazıldığını hatırlıyorum. Kahvelerin kapatılması bile galiba istenmişti. Ama, bu kahvelerdeki işsiz ve tembel adamların ne yapacakları, nasıl çalıştırılacakları düşünülmedi. Yeni baştan kurulacak Türkiyede işsiz oturmanın bir vatan hıyaneti olduğu düşünülseydi, şimdiye kadar umumî bir iş seferberliği plânı yapılabilirdi. Çalışmıyan her kol, cepheden kaçanlar gibi cezalandırılmalıydı. Türkiyeyi yaşatacak tek şeyin bu olduğuna şüphe var mıydı? Nasıl vatan tehlikeye düştüğü zaman onu müdafaa etmeyi müşterek bir borç sayıyorsak, bu da onun gibi olacaktı. Hiç kimse kendisine daha rahat, daha uygun işi seçmeyi düşünmiyecekti. Ben, sapan sürecektim, o yol yapacaktı, öbürü fabrikada veya büroda çalışacaktı. Sınıfsız bir millet olduğumuz için hiç bir iş, ötekinden şerefli görünmiyecekti. Bu iş seferberliği, beş senelik, on senelik plânlarla Türkiyeyi yeni baştan kuracaktı. Umumî hayat ve refah seviyesi istediğimiz dereceye ulaştığı zaman, ne yapacağımızı tekrar düşünürdük.

Işsiz, tembel ve yoksul insanların durgun su birikintileri gibi ruhlarını kaplıyan bozukluklardan eser bulamazdık. Yabancı tesirlere karşı bizi en iyi kuruyacak buydu. Bir iş lirizmi içinde vatan ve millet aşkiyle coşup taşarken müşterek saadetimizi duyacaktık. Bu topraklarla beraber bu asîl Türk ırkının bağrında saklı duran cevherler de meydana çıkacak, işlenecekti.

Dünya cereyanlarına karşı en iyi vaziyeti almış olacaktık. Türkçülüğün, kin ve intikam üzerine kurulmıyan, bütün milletlerin hürriyet ve istiklâlini istiyen ve milletleri birbirine kardeş yapmayı düşünen ulvî prensipleri insanlık için de bir ideal yerine geçebilirdi. Türk milleti gibi çok asîl, çok eski bir millet için asıl gereken hedef buydu. Yazık ki, kâh sağa, kâh sola bocaladık. İstihsali en basit ihtiyaçlarına yetmiyen bir memlekette, hayat sıkıntısı asırlarca uzak kaldığımız halk tabakasından müreffeh zümreye de biraz sirayet edince, hep birden işe sarılacağımıza, birbirimizi tenkid etmek ve birbirimizin kusurlarını araştırmakla boş yere vakit geçirmekteyiz!

Orhan Seyfi ORHON

35 MİLLÎ KÜTÜPHANE ANKARA

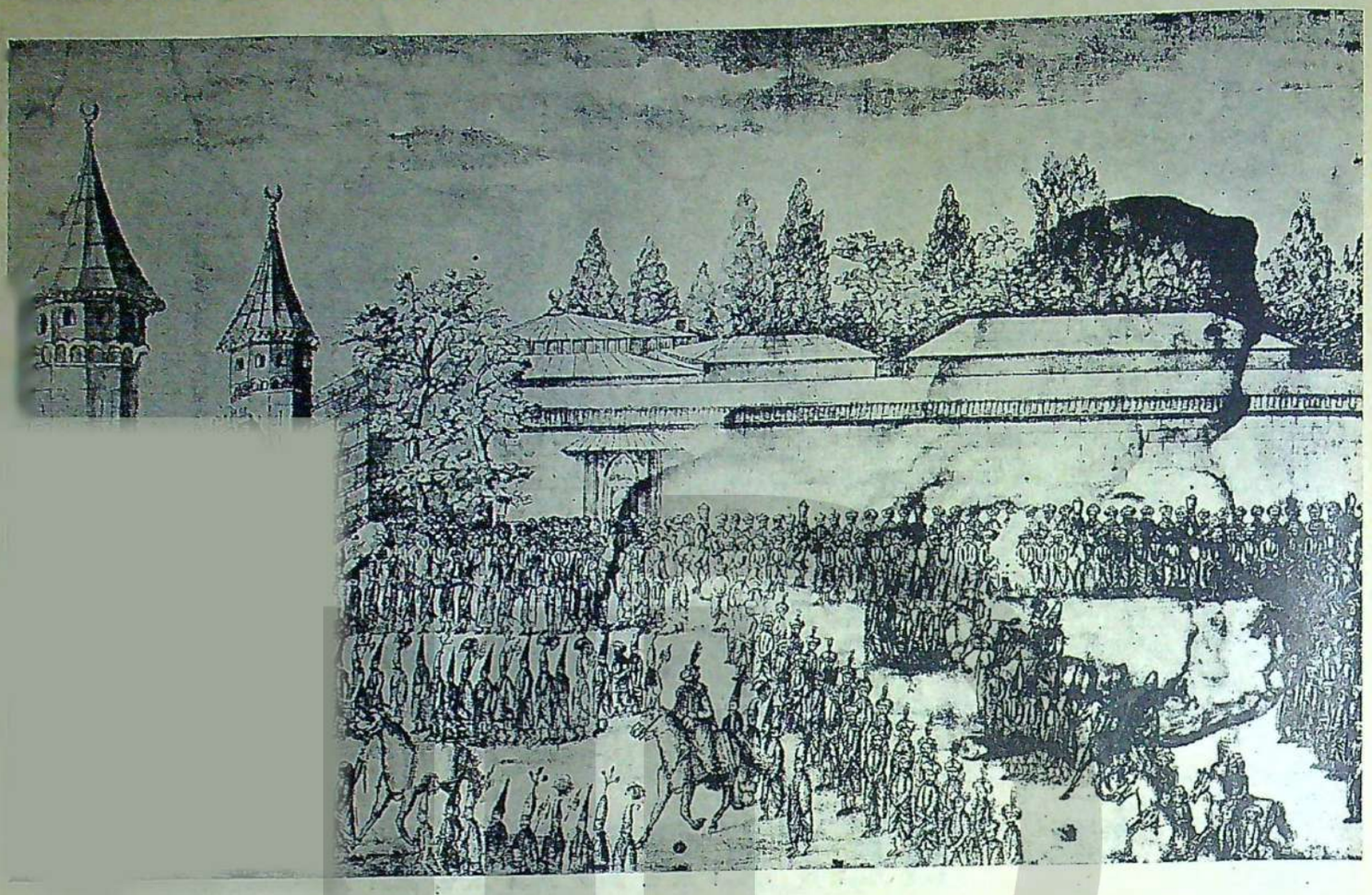

Hicrî bin üç yüz altmış tarihlerinde tahta çıkan Üçüncü Mustafa'nın bayram alayının Bab-ı hümayunla orta kapı arasından görünüşü

OSMANLI DEVLETİ NİÇİN BATTI?

Dr. Mustafa Hakkı AKANSEL

Müverrih Âliye göre, sadrazam
an, bedhoy (fena huylu), (bed-
= fena dilli), ve (tendruy = şir-
yüzlü) idi) (7-427).

(Sadrazam Yemişçi Hasan (Ar-
ut), isyan bahanesile, kendi şah-
düşmanlarını yoketti) (8-29).

(Anadolu isyanlarının elebaşısı
Hasanı Bosna valisi yaptılar
3). On bin kişi kadar avenesi
yarı çıplak, tılsımlar, nazar-
arla örtülü, birtakımı da, kadınlar
saçlarını uzatmışlardı. Uzun sı-
ırın uçlarına bayrak makamında
az bezler asmışlardı. **Kırım Ha-
Deli Hasanın maiyetini görünce
bayrak altında harbetmekten
ina etti)** (8-35).

İlâvem: bakınız, o heybetli ve
dilâtçı Osmanlı devleti ne hale
nüş: bir vilâyet Hanı bile ondan
ı ediyor.

(Sadrazam Sinan (Arnavut),
de, padişahın süvari muhafızı
altı bölüğün nizamlarını bozdu.
de de, ulemanın terakkisini tan-
eden nizamları kaldırdı. Herkes,
görmeden, para mukabilinde,
kadı ve müderris oldu) (8-46-47).

İlâvem: Devleti Türkler kurdu, ya-
bancı unsurlar batırdı.

(Eğrili muharebesi senesi :
(1596), devletin nizamlarının, kanun-
larının en vahim şekilde bozulduğu
senedir) (8-45).

(Sadrazam Yavuz Ali, sefere
çıkmadan önce, devletin yüksek me-
murluklarını, (ulema sınıfı da da-
hil), kendi adamları arasında paylaş-
tı. Bu, sonradan, meşum sonuçlar
(neticeler) doğurdu) (1603) (8-57).

(1605 de, İtalyan dönmesi Çağ-
laoğlu Sinan öldü. Otuz sene evvel,
Goletta muharebesinde harb esiri
idi. Saraya girdi. Süleymanın (Kanu-
nî) iki kız torununun kocası oldu.
Kaptan paşa oldu. İran ordusu ser-
darı ekremi (başkomutan) oldu. Bağ-
dat valisi, ve en sonra sadrazam ol-
du. Kerestes muharebesinden sonra,
Anadolu isyanlarının tohumlarını
ekti, ve Canbuladı öldürtmek sure-
tile, bu isyanı körükledi) (8-88).

(Sadrazam Derviş paşa idam e-
dildi. Sipahilerin isyanına, Kalen-
deroğlu isyanına, ve şeyhülislâmın
idamına sebep olmuştu. Sarayın bos-
tancılığından yetişme idi). (8-102).

Halîkî bir devlet adamı: (Di-
yarbakır valisi, padişaha bir mektup
yazıyor: Beni sadrazam yaparsan, si-
ze kırk bin sarı lira veririm, diyor.
Padişah, mektubu, Anadolu isyanını
bastırmakla meşgul olan, Kuyucu
Murat paşaya gönderiyor. Kuyucu
Murat, Diyarbakır valisini yakalatı-
yor: (ver bakalım kırk bin altını)
diyor, elinden paralarını alıyor, ve
fakat, kendisini idam ettirmiyor.
Dostları hayretler içinde kalıyorlar:
(neden idam ettirmedin?) diyorlar.
Kuyucu Murat şu cevabı veriyor :
(Bu zat, muktedir bir devlet adamı-
dır. Devleti böyle adamlardan mah-
rum etmek doğru değildir). (1609,
(8-177).

(Yabancı devletlerin tercüman-
ları, vezirler meclisinde, vezirlerin
oturdukları sıralar üzerine otururlar
ve müzakereleri dinlerlerdi. Sokol-
lu (Arnavut), bunu yasak etmişti.
Sonradan, bu yasak kaldırıldı ve ter-
cümanlar, eskisi gibi devletin en
mahrem müzakerelerine şahit oldu-

lar) (1612) (8-189).

(Sadrazam Nasuh (Arnavut), gaddar, küstah, mürteşi, baltacılıktan yetişme, dâmad, hasis ve açgözlü idi) (8-207).

(1621 de, Lehistan seferinin muvaffak olamamasının sebepleri şudur: Sadrazam Hüseyin ile Karakaş Mehmedin birbirini çekememesi. Kırım Hanı ile Nogay emiri Kandemir arasındaki kıskançlık. Hususile, Kızlar ağası Süleymanın cahil ve küstah inadı. Harb meclisinde, Kızlarağası, Debbağ Mehmet paşaya soruyor : Leh kıralı Osmanlı devletine karşı harbe cesaret edebilir mi? Debbağ Mehmet: — Evet, edebilir, diyor. Kızlarağası bağırıyor: — Leh kralı kim oluyor ki Osmanlı devletine karşı harekete geçmeğe cesaret etsin? Debbağ Mehmet: — Leh kralının arkasında bütün hıristiyanlık vardır, diyor. Kızlarağası, Debbağ Mehmetle alay ediyor: — Bu ahmak ihtiyarın nasihatleri bize yaramaz). (8-282).

(Anadoluda bir çok isyanlar çıktı. Bunların hepsi, eski sadrazam Mere Hüseyin (Arnavut) tarafından hazırlandı) (1623) (8-337).

(Bir çok timar ve ziamet sahipleri, gelirlerini alır ve fakat harbe gitmezlerdi. Sipahi ve silâhtar kıtalarına fesat sokuldu. Çavuşlar, defterlere, ulemanın hizmetçilerini yazarlardı. Kendi yerine harbe başkasını yollamak usulü konuldu. Hazineye ait mülklerin çoğu, memurlar hesabına (vakıf) haline kondu. Sipahiler, vakıfların, camilerin gelirlerine elkoydular. Bu suretle, eski nizamlar, kanunlar kaldırıldı). (8-363).

Kaptan paşa ve vezir Hasan ve Kefe beylerbeyi, Kırım Hanı Şahingiraya, müşterek bir mektup yazdılar (1624): (Kırım Hanlığını bırak. Seni Mora veya Herseğe vali yapalım). Kırım Hanı şu cevabı yolladı : (Ben, vatanımdan ayrılamam. Dedelerimizin şecaati ile zaptettiğimiz bir memleketi bırakıp ta nereye gideyim? Kırım, kâfirlerin eline geçerse daha mı iyi olur?). Bu, beceriksiz siyaset yüzünden, Osmanlı ordusu ile Kırım askeri arasında muharebe oldu. Osmanlılar yenildi. Bir bardak bozaya bir Türk asker esiri satın alınırdı. Bu muharebe, Rusların ekmeğine yağ sürdü). (9-50).

(Sadrazam Hafız paşa askerden ziyade şair idi. Topçusuz Bağdat üzerine yürüdü. Askerlerini şiirler yazarak teşvik etti). (1625), (9-66).

(Hafız paşanın harb raporu bir gazel tarzında idi. Padişahın cevabı da öyle oldu). (9-81).

(Kadızade, camide, padişahın huzurunda va'zediyor: Nasrettin hocanın hikâyesini anlatıyor: köylünün biri, biri büyük, öteki küçük iki öküzle çift sürüyormuş. Küçük öküz iyi çekmiyor diye büyük öküzü dövermiş. — Kusur onun değil, onu neden dövüyorsun demişler. Küçük öküz, büyük öküzün çektiğini görmezse o da çekemez, demiş). (9-211).

(Garb milletleri için Monteskiyönün (Romanın çökmesi) isimli eseri ne ise, Osmanlı edebiyatında da (Koçi bey risalesi) odur. (9-390).

(Vezirler divanında, Melek Ahmet paşa, devlete gelir bulmak için, vezirlerin, yeniçeri ağalarının maaşlarından bir parça kesmek istiyor. Kabul edilmiyor. Nihayet, ulemanın, şeyhlerin, dulların ve yetimlerin maaşlarından kesmiye karar veriliyor. Valide sultan: (Siz, otuz bin biçarenin ekmeğini ellerinden alıp ta devlete bir fayda mı temin edeceksiniz?) diyor. (10-257).

(Kızlarağası Süleyman, (90) yaşında olan Gürcü Mehmet paşayı sadrazam yapıyor: Çünkü, onu, istediği gibi kullanacağını sezmişti). (1651), (10-293).

(Valide sultan Tarhan, ihtiyar mimar Kasıma soruyor: (Kimi sadrazam yapalım?). O da, (Siyavuş paşa, budala Gürcüden bin kat daha iyidir. Eğer, sadrazamı değiştirmek istiyorsanız, geniş görüşlü, doğru ve sağlam muhakemeli bir zat seçiniz) diyor. Mimar Kasım, Köprülü Mehmedi kastediyordu. Fakat, Valide sultan: (Böyle bir zat tanıyor musun?) diye sormadı). (10-293).

(Boynu yaralı Mehmet paşa, Gürcü Mehmet paşaya şöyle söyledi: (Eğer, sende azıcık sıkılma olsaydı, kardeşin gibi bir budalayı Şam valisi yapmazdın). (10-294).

Dr. Mustafa Hakkı AKANSEL

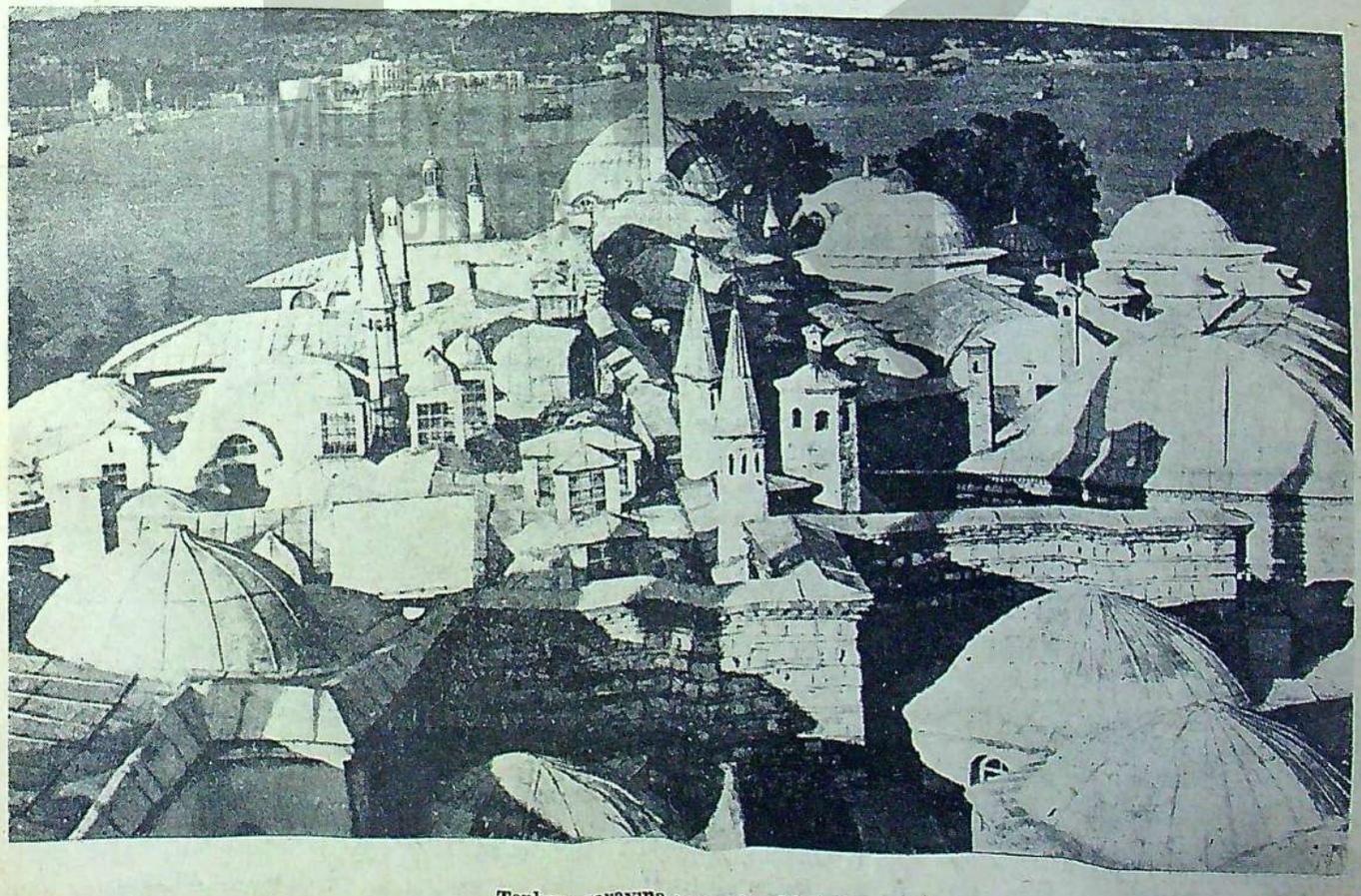

Topkapı sarayına yukardan bir bakış

37

ANADOLUDA
Kaval ve Çoban

Rıza YALGIN

Toroslarda Üçkapılı yaylâsında Türkmen Dede oğlu çoban Abdullah

«Çoban kaval çalar, anın hayatı şairanedir»
«Güler perisi tarlanın, bu bir güzel teranedir»
Tevfik Fikret

Çoban; Anadoluda, bilhassa Yörükler arasında sürü sahibinin evlâdından üstündür. Bizde, çoban olmasaydı sürü olmazdı. Kaval olmayınca da çoban bulunmazdı. Onun için Türk ananesinde; kaval çobana, çoban kavala, ezelden vurgundur.

Anadolunun yüksek dağlarında — Toroslarda, Binboğazda, Sultan dağlarında; Bingölde, Erzurum ve Kars yaylâlarında — bir kavalın sesi bir hayat ve saadetin nefesi gibidir..

Kavalın efsaneli sesini; yurdumuzun gümüş ırmakları, buzlu pınarları, karlı yalçın dağları arasında dinlerken; yalnız olmadığımızı sezeriz...

O kaval sesinin; koyun, tiftik, keçi, sığır ve deve sürüleri etrafında âdeta ilâhîleştiğini görür; o sesin, bizi ve benliğimizi tarih boyunca mazilere kadar sürüp götürdüğünü anlarız...

Türk; pastoral edebiyatının müzik ile bir ifadesi olan kaval sesinin; yüksek tepelerden engin ovalara inerken bize; damla, damla millî duygular içirdiğini görürüz. Bunun için kaval; yalnız çobanların değil bizim sesimiz; bizim de mâşukamızdır.

Çukurova Yörükleri; kavala «koval» derler. Kavalı mukaddes bir şey gibi severler, kavalın koyunlar arasından sevildiğine ve aynı zamanda iyi kaval çalmasını bilen çoban; kavalının nağmeleriyle sürülerin hareket ve sevk işlerini yapabileceğine de kuvvetle inanırlar.

Kavallar iki türlüdür. Birinci kaval; küçük olup adına «koval düdüğü» ikinci kaval ise; asıl kavaldır. Kavalın içinde muhafaza edildiği çorap örer gibi örülmüş uzun keseye

Binboğaz dağında kavalını sırtında taşıyan bir Türkmen çobanı

kap, kavalın içini temizliyen harbi gibi değneğe çıbık deniyor. Kavalın kabına bir de ip bağlıdır ki: bu tıpkı silâh gibi kavalın boyun veya omuza asılmasına yarar (1).

Kavalla çalınan havalar da oldukça mühim şeylerdir. Bunlar; yüksek hava, aman havası, senir havası, ağıt havası, hollo havası, suya indirme havası, çan havası, telez otlatma havası gibi adlar taşımaktadır. Bu havaların hepsinin hususî vasıfları vardır. Bakınız suya indirme havası ne kadar yanık ve dramatiktir.

Bursa ovasını gezerken bir çobanın kaval çalmakta olduğunu görüp te «çal çoban çal Sivas gibi kalen mi yıkıldı, Ertuğrul gibi oğlun mu öldü.» diyen Yıdırım, Sivas ve Ertuğrul için kaval çalan çobana beyhude çatmıştır. Çoban her halde kaygısız ve hissiz değildir. Size hikâye edeceğim «suya indirme havası» bunu kâfi derecede aydınlatacaktır sanırım.

***

Bir gün bir çoban; sürü sahibi beyinin kızını seviyor, kızı babasından istiyor. Bey düşüne kalıyor reddederse kıymetli çobanını kaybedecek çarnaçar, çobanına zor bir teklifte bulunmayı uygun görüyor. Ve çobana: «Kızımı sana veririm fakat: Kavalın ile ün verirsen» diye bir teklif ortaya kor (2).

— Oğlum; bir hafta koyunlarıma su vermemek şartile bolca tuz vereceksin bir hafta sonra koyunu su içmiye indirecek ve koyun sürüsü tam pınarın başına gelirken tekrar kavalın ile koyunu su içmeden geri

(1) Bakınız, «Cenupta Türkmen çalgıları» Rıza Yalgın sahife: 17

(2) Türkler arasında pek eski zamanlardanberi kız alımlarında oğlana ağır tekliflerde bulunulması âdettir.

Bulgar dağında Sarıkeçili obasında Kavalcı Ali Kaya

Bursanın Dişkaya adındaki yörük köyünde kartal kanadından yapılmış kaval düdüğü

döndüreceksin». Eğer buna kadir olursan, kızım senindir der.

Çoban, bu ağır teklifi derhal kabul eder ve beyinin dediği gibi yapar. Hafta sona erince kavalı ağzına alarak üflemiye ve koyunu suya indirmiye başlar. Susuzluktan yanmış koyun sürüsü pınara doğru koşarken, sürünün başındaki kara koç su içeceği sırada kaval acı acı başka bir ses ile, koyunun başındaki kara koça ötmiye başlayınca sürü geri döner kara koç itaatsizlik edeyim der, çoban kavalı ile kara koça yalvarmıya koyulur ve nihayet bütün sürüsünü su içirmeden geri döndürmiye muvaffak olur. Dâvayı kazanır.

Kaval delikleri

A — Baş delik. B — Arka baş delik. C — Kırık hava deliği. D — Bozlak deliği. E — Suya indirme deliği. F — Şeytan delikleri yahut Hazreti Ali deliği.

Koyunu suya indirme havası üç sesle çalınır ve bir opera gibi birinci ses ile diğer sesler arasında ayrı ayrı ahenkle hakikaten sahneyi canlandırır.

Türkmen çobanının sırtında Orta Asyadan Anadoluya gelen kaval: Evvelâ Konya ovasında Celâleddin-i Rumîyi — adını değiştirerek — (ney) gaşyetmiş ve onu cezbeler içinde alabildiğine döndürmüş sonra da; Avrupaya atlıyarak rengi ve daha başka yerlerini değiştirdikten sonra Avrupa ordularının, kralların bandolarında lâyık olduğu yeri bulmuştur.

İşte, Anadolunun kavalı, işte müzik tarihi! Biz Türkler bunun için çobanımız ve kavalımızla da övünürüz!..

Rıza YALGIN

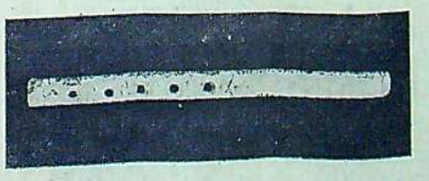

Toroslarda Karatepeliler arasında şimşirden yapılmış kaval düdüğü

Eski yol :

(Bir az tegazzül

Bütün kuşlar, semenler seyrederken rüyi dildârı,
Sular üstünde, gördüm, güller açmış aksi didârı.

Arar güya muazzez bir hayalet şimdi hılkatte,
Leyâlin kalbi şebrengi, sabahın çeşmi bidârı.

Zemini vasfı artık yemyeşil bir tâze vadidir,
Döker her sâkı eş'arım o zümrütgâha ezhârı.

Evet şevkiyle rengâreng olup her sâkı ilhamım.
O zümrütgâha ruhumdan saçar evrakı eş'ârı.

Muhabbetten, meveddetten bugün ben bahçeler kurdum,
Ki elhanı pereştiştir bütün barânı envarı.

Benim tek bir refikamdır hayâli leyli hasrette,
Benim tek bir enisemdir seherde fikrü tizkârı.

Ne lâyıktır şikâyet hicrinin bin derdü zahminden,
Ne muciptir ümidi vaslının gönlümde inkârı?

Bütün şevki nefaistir dilin ızmârı her sûdr,
Bütün zevki mehasindir dilin her çağda ızhârı.

Nasıl mehcur olur duygun benim aşkı necabetten,
Nasıl gündüz parıldar yoksa mihrin hüsnü nevvarı?

Bütün âlem bilir Fâzıl senin neymiş bugün derdin,
Anin bihude artık her sefer ifrâru tekrarı!

Fazıl Ahmet AYKAÇ

ALİ CANİB YÖNTEM

N A B İ

III.

Makalemizin başında «kendi ifadesine göre Nâbinin doğuş tarihi hicrî 1052 yâni 1642 dir» demiştik. Şair, 1124 yâni 1712 de öldüğüne göre vefatında hicrî yıl hesabiyle 72 yaşında dünyaya gözlerini kapamıştır. Muasırları, meselâ Safai efendi onun doksan yaşını tecavüz ettiğini söylüyor. Şeyhi de Vekayi-ül Füzalâ'da bu iddiayı teyit etmektedir. Fakat biz «sarahat karşısında delâlete itibar» edemiyoruz. Nâbi «Ben 1052 de doğdum» diyor. Şöyle ki:

1122 de, Baltacı Mehmet paşa ile İstanbula gelmesi vesilesile paşaya takdim ettiği kasidede.

Heftad senede bu seferin ne ki hikmeti

mısraını yazmıştır. 1122 de yetmiş yaşında olan bir adam 1052 de doğmuş olur. Bundan başka Hayriyesinde oğluna:

Seni verdi bana ey feyzmeab
Mevsim-i sinn-i kiberde Vehhab
Doğucak âleme hüsnün mahı
Güzeran olmuşidim pencahı
Çâr u pencâhda verdi seni Hak
Heft sâlinde yazıldı bu kitab

diyor. Demek ki şair elli dört yaşında iken oğlu Ebülhayr dünyaya gemiş. Divandaki bir kaç tevellüt tarihile Ebülhayr'ın 1106 da doğduğunu öğrenmiş olduğumuza göre 1106 dan 54ü çıkarır ve Nâbinin 1052 de tevellüt ettiğini kendi ağzından ikinci defa öğrenmiş oluruz. Aziz dostum İbrahim Alâeddin Gövsa bunu ilk defa olarak incelemişti. Ben de Millet Kitapsarayının Müze kısmında Nâbinin kendi el yazısiyle kaleme alınmış Hurufiliğe dair bir risaleye

(Lûtfen 15 inci sahifeye geçiniz.)

Cınaralt, sayı 133, cilt 6, 8 Nisan 1944

GECE YARISINDA İSTANBUL

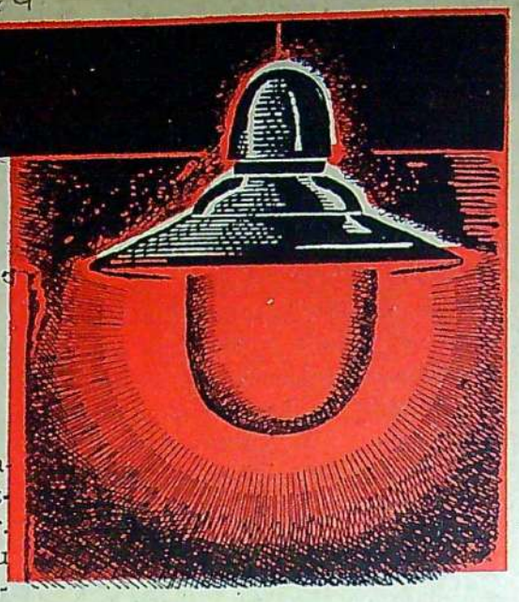

Zafer ARIKBAĞ

Gece yarısında İstanbul... Bu ...e İstanbulun nabzı Beyoğlunda ...r. Muhtelif cinslerde eğlence ve ...caklıyan Beyoğlun... ...çen ...a senelere rağmen, ...mız ...amadığımız, bütün ...larımıza rağmen bizden ya...ğımız kozmopolit muhitte..

...at 12 ye yaklaşıyor.. Taksim ...dan aşağıya, Galatasaraya ...rüyorum.. Renk, renk ışık ... içinde yüzen İstiklâl cad...n iki kaldırımı da giden ve ge...e ekserisi nereye gittiğini bile...bir sürü insanın, adımları al...kamburlaşıyormuş his...Sırada, köşede aşırı de... iki sokak kadını, ... bütün genişliğiyle, bir... konuşup gülerken, âşina na...ı gelip geçenin yüzünde do...ak geceyi beraber geçirecek...arkadaş arıyolar.. Bunlar bir saatinin kaldırıma yuvarla...vallılardır.

... bir ayak üstü meyhanesi, ...n, sarhoş kahkahalar, kadeh ...ları ve şarkı mırıltıları cadde...ılüyor.. Son kadehlerini yu...akşamcılar, yerlerini sa...terkederek, sendeliye, sen...dışarı çıkıyorlar..

... bir sönen, ziya oyun... çekmiye uğraşan bir ...smî (!) elbiseli bir zen... araladığı kapıdan içeri ... Pardon.. süzülüyorum.. şivesinden Rum olduğunu ... simokinli bir adam dikili...arım Türkçesile:

— Lûtfen.. palto ve sapka.. ves...e pasam..

Oturmıyacağımı, şöyle bir ba...rıkacağımı söylüyorum. Yılışık, ...k:

— Ama yine paltoyu vestiyere ...azaksınız.. diyor.

Dediğini yapıyor ve açılan ikin...ıdan içeri giriyorum. Bir Ame... müziğinin gürültülü havası, u... halinde kulaklarımı dolduru... Ortada birbirine sarılmış çift... çılgın haykırışa ayak uydura...ünüyor.. dönüyorlar..

İlerdeki masada, bellerine kadar sırtlarını açıkta bırakan tuvaletler giyinmiş iki bar kızı oturuyor. Yorgun bakışlarına mümkün olduğu kadar çekici bir ifade vermiye çalışarak gözlerini gözlerime dikiyorlar.. Yüzlerinde ıstırabın ve yorgunluğun derinleştirdiği çizgiler var. Makiyajla kapatmıya uğraşmışlar ama.. muvaffak olamadıkları meydanda.. Göz kapaklarında kimbilir kaç gecenin uykusuzluğu tortulaşmış...

Başımı çeviriyorum.. Caz sustu.. Dansedenler masalarına dönüyorlar. Bakışlarımı etrafta gezdiriyorum.. Seddin üstündeki bol mezeli ve bol iç kili bir masanın etrafında şişman bir adamla iki kadın oturmuşlar. Erkeğin kalın kösteği göbeğini çevrelemiş.. Parmaklarında göz kamaştırıcı bir ışıkla parlıyan tam üç yüzük var. Elmas taşlı, altın, şövalye yüzükler. Bütün bunlardan tutun da, ölçüsüz hareketlerine varıncıya kadar herşeyi zengin olduğunu haykırıyor. Karşısındaki iki kadın, dişiliklerinin bütün şuhluğunu, bakışlarının bütün çapkınlığını kullanarak, mahmurluk devresini çok aşmış olan erkeği her iki mânasiyle de sızdırmıya çalışı-

Gece yarısından sonra Beyoğlunda bir sokak. (Bu resim bir çeyrek yüzle alınmıştır.)

yorlar. İşte, sarışın olanı rakı kadehini kaldırdı.. erkeğin dudaklarına doğru uzattı.. Adam sırıtarak başını arkaya itiyor.. ve böylelikle artık içmek istemediğini anlatmıya uğraşıyor.. Nedim o şuh edası ve şakrak sesile kulağımın dibinde fısıldıyor:

Nim şun peymâneyi sâki.. temam et...
...tin beni..

***

Beyoğlundan İstanbula hareket eden son tramvay. Saat biri geçiyor.. Her zamankine nispetle tenha olan arabanın içini sigara ve rakı kokusu istilâ etmiş.. sayıyorum.. Biletçi hariç tam 17 kişiyiz.. Bu kadar insan içinde benimle beraber içmemiş olarak üç kişi var.. Geri kalanların hepsinin hareketleri taşkın, bakışları bulanık.. Hepsi sarhoşluğun muhtelif devrelerindeler...

Köprüden geçiyoruz.. Yüzümü, soğuktan buğulaşan cama yapıştırarak dışarı bakıyorum.. Denizin üzerinde mehtap gümüş bir selvi gibi uzanıyor. Kızkulesinin duvarları bu gümüşîlik içinde, billûr bir kuğuyu andırıyor.. Durgun ve mavi su mehtabın yarattığı yakamozlar içinde pırıl, pırıl yanıyor.. Birden bu şahane güzellik kayboluveriyor.. Anlıyorum ki tramvay köprüyü geride bırakmıştır artık...

Bakışlarımı içeri çeviriyorum.. Şu iki kişilik kanapede oturanlardan orta yaşlı ve kasketli olanı, gencine nasihat veriyor:

« — Bak oğlum.. Dünyaya insan bir kere gelir.. (İki elinin şahadet parmakları arasında kısa bir aralık bırakarak) şu kadarcık ömrümüzü ne diye acı içinde geçirmeli.. Sat anasını.. gül, oyna, ye, iç.. eğlen.. Hani adamın biri söylemiş.. Nasıldır o.. şey.. ha..

(Sonu 10 uncu sahifede)

BARBAROS HEYKELİ NASIL MEYDANA GELDİ?

Zeki Faik İZER

1 — Heykel taslak halinde ve heykeltraş Hadi Bara. 2 — Taslağa nazaran tabii cesamette. 3 — Heykeltraş Zühtü Müridoğlu çalışıyor. 4 — Yontulmuş heykel heykeltraşın nezareti altında kaidesine konuyor. 5 — Heykel yerine konmuş halde.

1 ➡

⬅ 5

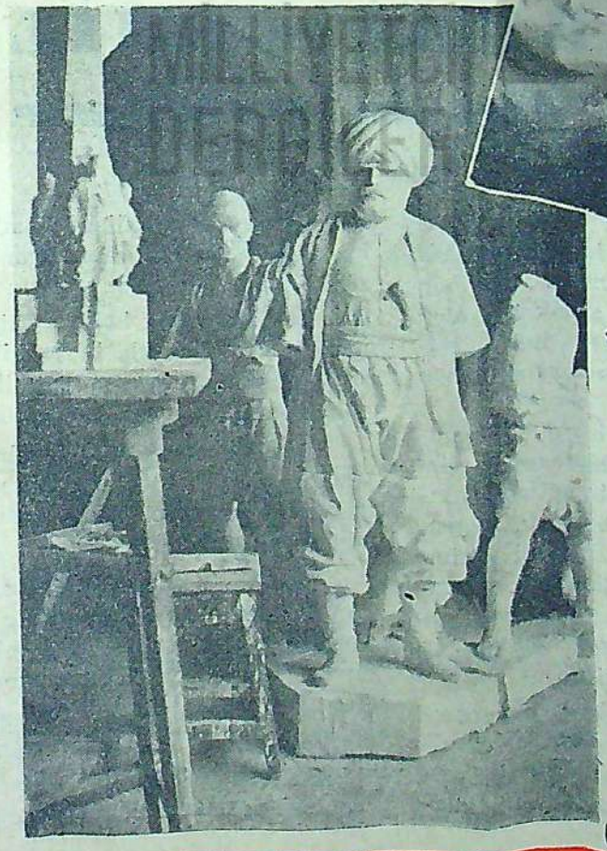

⬅ 2

4 ➡

ç bâde güzel sev var ise aklı şuurun
Dünya var imiş ya ki yoğimiş ne
umurum..

Gördünüz mü ehli keyfi.. böyle
lmalı işte...»

Ayakta duran üç kişilik kümeın en genci, uzun boylu, kocaman urunlu bir delikanlı.. Gözlerini süerek, ağzını çarpıltarak ve kelimeleri dudakları arasında ezerek söyleniyor:

« — Ama.. bak, ben onun yanı• bunu bırakacak mıyım. Ulan ba-a oyun oynanır mı be... Eğer büün yaptıklarını, fitil, fitil burnunan getirmezsem, namussuzum..»

Bundan sonrası bir alay anlaşılküfür.. Belli.. bu delikanlı sarın aslanlık devresinde...

her kafadan çıkan muhtelif nda, köşedeki tek kişilik tostoparlak oturmuş, palyakalarını kaldırmış, başını arasına çekmiş bir adamın duyuluyor.. Evet horultun beynine verdiği uyuşukun etrafında olan bitene kasız, kendi âleminde horul, horul uyor...

***

Araba, depoya girmek üzere durak yeri olan Aksaraya yaklaszaman, tramvayda, vatman, bive benden başka kimse kalmaı. Kafamda düğümlenen bir çok bir kaçını biletçi gözleen okumuş olacak ki, kutusunu birinin üstüne bırakasamimî bir edâ ile:

— Vallahi, beyim.. dedi, her am böyle.. Bu zamanda içmek bu kadar parayı nereden bulubilmiyorum ki...

Ve gevrek bir gülüşle mırıldaı:

— Çok şükür.. Bu akşam arapisleten çıkmadı...

***

Ortalıkta çıt yok... Beyoğlu gehayatına daha yeni başlamışken anbul derin bir uyku içinde.. Kimir kaç baş, yorgun olarak düştüğü stıklar üstünde, şimdi tatlı rüyalar rmektedir..

Gecenin sessizliği kalın perdesiİstanbulun üstüne, bütün genişlile örtmüş.. Bu katı sükût içinde retin sesini duyar gibi oluyorum:

ün evet ey hâile.. Örtün evet ey
şehr...

Zafer ARIKBAĞ

Merhum Tanburi Cemil Bey
(Bay Hâmit Diksesin koleksiyonundan)

SES VE SAZ ERENLERİ:

TANBURÎ CEMİL

Ellerile Ağlayan Fevkalbeşer

Hakkı Süha GEZGİN

Uzun, fakat eski Türk atlıları gibi, belden yukarısı daha yüksek bir boy. Yürürken, görünmez bir dağdan iniyormuşcasına azıcık öne doğru eğik duran bir endam. İnsana şefkat duyguları veren ince, nazlı omuzlar.

Solgun yüzünde bir gül durgunluğu vardı. Üst kapakları yumuk gözleri, size, içinde hiç bir hatırlayış kıvılcımı parlamadan bakardı. Zaten, o kumral uçurumların dibi görünmezdi ki. Şakaklarından tatlı, yumuşak bir süzülüşle inen yüz çizgisi, çeneye doğru, az katılaşır, keskin bir irade kuvvetini belirtirdi.

Geniş alnında, düşünce sapanının açtığı derin izler olmasa, Cemil beyde ilkin, çocuk hali bulabilirdiniz. Fakat derin ve büyük ilhamların ağırlığı altında bükülüp katlanan bu alın, sizi ansızın sarsar, gönlünüzü korkuya benzer duygularla doldururdu. Bunlara, hafifçe titriyen uzun, asabî parmaklı, beyaz bir çift el de ekleyiniz, Tanburî Cemili hayalinizde canlandırmış olursunuz.

Ben, onu ilk defa, İstanbul lisesinde gördüm. Mektebin bir müsamere günü idi ve proğramda onun da adı geçiyordu.

Etrafına toplandık. İçimizde onun heybetli şöhretinden gelme hayran bir ürperme vardı. Pek sokulamıyor, gelişigüzel konuşamıyorduk. O gün, konferans salonunda kısa bir taksimini ve iki saz semaîsini dinledik.

Benim musiki ile, daha doğrusu

HAKKI SÜHA GEZGİN

Çok değerli edib ve sanatkâr arkadaşımız Hakkı Süha Gezgin Çınaraltına her hafta bir portre yazacaktır.

Okuyucularımızın zevkle okuyacaklarına hiç şüphe etmediğimiz bu portrelerden ilki olan «Tanburî Cemil» i bu sayımızda neşrediyoruz. Gelecek hafta:

— NEYZEN EMİN DEDE —

Zamanımızın bu meşhur ney üstadını ve bestekârını yine Hakkı Sühanın sanatkâr kaleminden büyük bir iezzetle okuyacaklarını, sayın kacilerimize şimdiden müjdeleriz.

musiki çevremizle tanışmam bundan sonradır.

Onu bir çok kereler dinledim. eserleri üstünde nefes tükettim. Ses ve nağme saltanatının dünyada biricik, hakikî cihangirlik olduğunu anlamaktan başka elimde bir şey kalmadı.

İşte şimdi de bu satırlara başlamadan önce, gramofona onun eserlerini koyup dinledim.

Fizikçiler, her perdenin belli bir tel titreyişinden doğduğunu söylerler. Fakat Cemil beyin mızrabiyle yayından çıkan (do) lar, (mi) ler.. Hiç kimsenin yine aynı sazdan çıkardukları (do) ve (mi) lere asla benzemez.

Yani şunu demek istiyorum ki, nağmelerin terkibi, makamların istifi değil, tek tek seslerde bile onun ölçüye sığmaz bir ayrılığı vardır.

Cemil, tanbura yeni bir ahenk vermiş, kendisile beraber bir tanbur çeşnisi başlatmıştı. Tarihin yolunu değiştiren bütün büyük kahramanlar, dâhiler gibi onu da bu engin çerçeve içinde görüp anlamak gerektir.

Edebiyatımızda Hâmit ne ise, musikimizde de Cemil odur. «Hâmit» nasıl Fuzulîden, Nedimden, Şeh Galipten topladıklarını, dehâsının terkip teknesinde yuğurup yepyeni bir sanat yaratmışsa, «Cemil» de «Dedelerin, «Itrî» lerin muazzam mirasından, bambaşka bir nağme kâinatı kurmuştur.

Bir taksimini ele alınız. Onun mızrabından dökülen her notun bir nur damlası gibi parladığını ve gönlünüzün ufuklarında mahyalar kurulduğunu duyarsınız.

Hele kulağınızda biraz da kabiliyet varsa, bu iç şenliklerine kavuştuktan sonra, tekrar basit, renksiz, râşesiz hayata dönmek, gözünüzden bir mensur düsmüş gibi sizi inkisarlar içinde bırakır. Madde dünyasının bayağılığına karşı ruhunuzda engin bir tokluk, biraz da tiksinme başlar.

Cemil, çalarken yüzüne, «vahy» e ermiş ululuların heybetli solgunluğu çöker, gözleri tutuşur, burun kanatları titrer ve parmaklarında ilham göklerinin nabzı vururdu.

Onun «taksim» leri, «Rakım» ın o akıllara zarar talik tuğralarını andıran bir istif hârikasıdır. Sesten, nağme ve makamdan bir tezhip ki ancak ruhların kamaşmış gözlerile seyredilir.

Sık ağaçlıklardan sülünlerin kalkışını hiç duydunuz mu? «Cemil» in bazı nağmelerinden o heyecanlı kanad sesleri gelir. Sessizliklerin çınladığı durgun ormanlarda, içli kubbelerin ürkek havasına mahsus o, öksürüğü gök gürültüsü yapan tabiat mübalâgası yaşar ve bazan bu ormanlar bizim içimizdedir. Cemilin tahtı işte bu heyecanlı sükûtun üstünde yükselir.

Rahmetli Samih Rifatın, yazdığı mersiyede: «O senin ellerinle ağlayışın!» mısraı geçer. Bu, çok kuvvetli bir buluştur. Cemil, gerçekten de elleriyle ağlıyan, parmakları hıçkıran bir dehâ idi. Tanburun perdeleri üstünde kâh sualler, cevaplar, yalvarışlar, kâh niyazlar, nazlı çekingenlikler, sarmaşıklaşır, bazan da taciz edilmiş bir ilâhın derinden gelen kalın, heybetli, gürleyişi duyulurdu.

Tanburda, kemençede, lâvtada, hülâsa eline aldığı her sazda «âlet»in ona bîat ettiğini gördük. Bu sazlar, onun elinde ram olarak, başkalarının çıkaramadığı sesleri verdiler. Çünkü saz da kılıç gibidir. Zafer arşına asılmak için, bir kahramanın eline geçmesini bekler.

Hakkı Süha

43
MİLLÎ KÜTÜPHANE
ANKARA

DEDİKODU

PROPAGANDA

Bayan Suat Derviş

Son zamanlarda solcu propagandalara karşı hükûmetin daha dikkatli davranmıya başladığını görüyoruz. (Çınaraltı) epey zamandanberi bu türlü tahriklerle mücadele ediyor: (Yine sesleri duyulmıya başladı), (Bir sınıfın açlık ve ıstırabına dair şiirler). (Aileye, iffet duygusuna hücum) başlıklı yazılarımız bu meyandadır Bunlar, bu aralık, meydanı büsbütün serbest buldular. (İnsancı) lık, (ileri fikirli) lik, (taassupla gelenekle mücadele) maskesi altında el ele verdiler ve hep birden millî cepheye hücuma koyulduılar. (En büyük tehlike) den sonra bayan Suat Derviş'in neşre hazırlandığı (Sovyetler Birliğine neden hayranım?) risalesi bu hareketin gayesini apaçık meydana vuruyor. Memnuniyetle işittiğimize göre: Bu neşriyatı yapanların maksatları sorulmaktadır. Bu arada bayan Suat Derviş'in ve daha bazı bu yolda tanınmış kimselerin ismi söyleniyor.

GEÇMİŞ OLSUN

Basın Birliği Haysiyet divanı (Yardım sevenler cemiyeti) aleyhinde asılsız bir yazı neşrettiğinden dolayı (Tan) gazetesi sahibi bay Halil Lûtfiyi alenen takbih etti. Milliyetçi birkaç genç te, bu gazetenin millî duyguları inciten neşriyatından müteessir olmuş, bir iki camın kırılmasile biten bir tezahür yapmışlardı. Gazete sahibi bay Halil Lûtfiye bu meseleleri bu kadarcıkla atlattığından dolayı, geçmiş olsun, deriz.

BİR DEFALIK CEVAP

BARIŞ Dünyası

İnsancı (Barış dünyası) mecmuası, (Çınaraltına da ne oluyor?) diye K. K. imzalı bir yazı neşrediyor. Daha ilk satırlarında şahsiyata girişmiye başlıyan bu yazıda son derece acemi bir kalemin bütün tatsızlıkları var. Vâkıa, yazıdaki seviye düşkünlüğü onu her türlü cevaptan müstağni bırakıyor. Fakat bu satırları yazan mutlaka fikrimizi söylememizi istiyorsa, ona bir defalık, sadece kendi imzasını göstermekle iktifa edeceğiz: K-K!

ODERN TÜRKİYE ENDÜSTRİSİNDEN

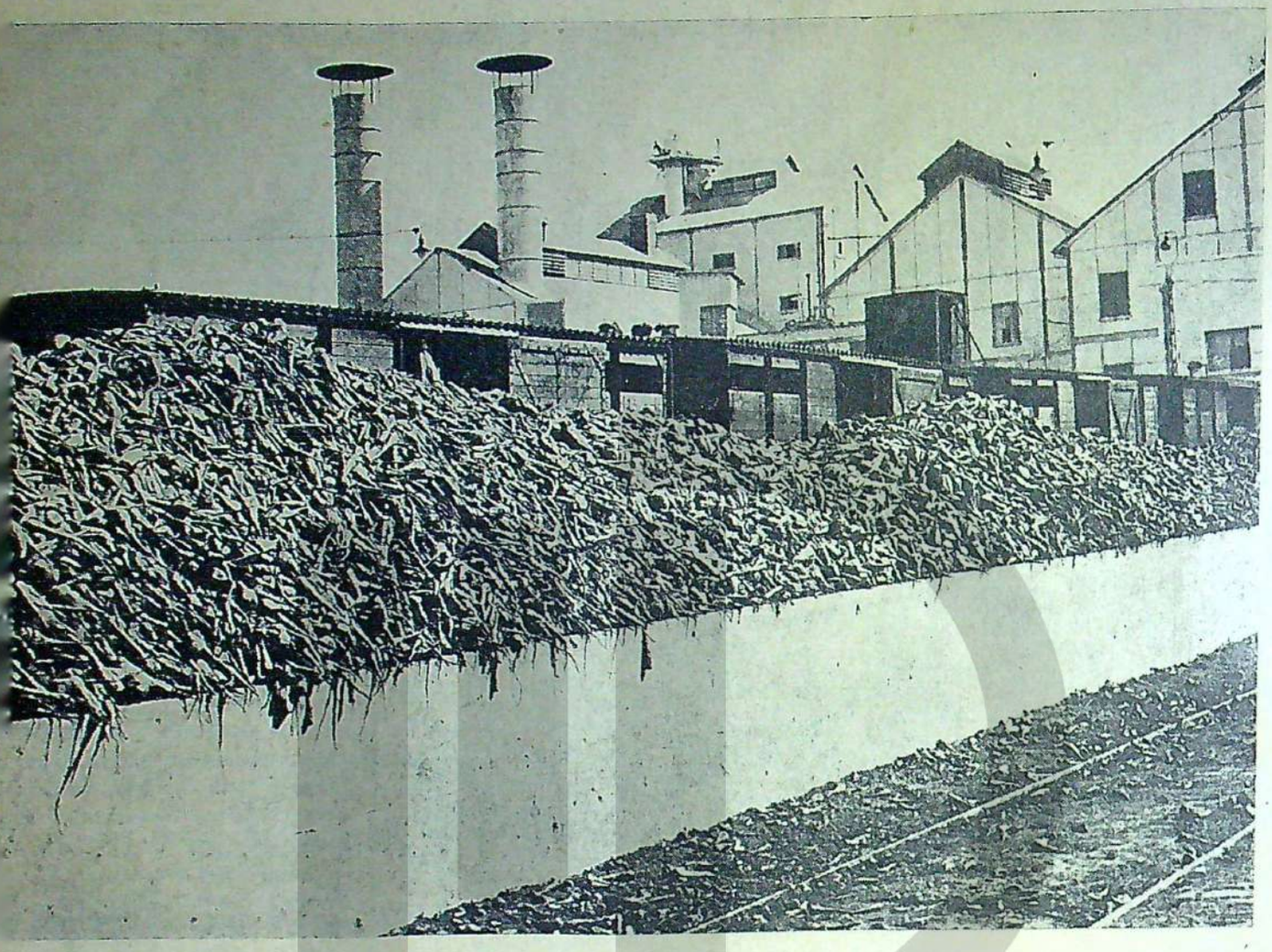

Eskişehirde şeker fabrikamıza vagonlarla şeker geliyor.

MİLLİYETÇİ

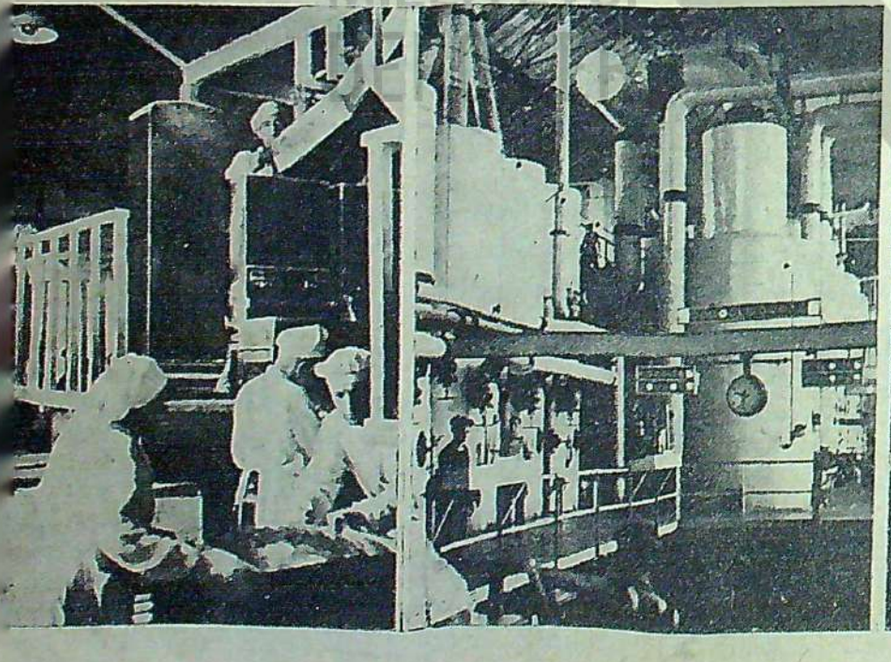

halinde paketlere verleştiriliyor.

Fırınlarda şeker haline geliyor.

Pançar kabuklarından soyulmuş, halita halinde fırınlara gidiyor.

Cinaralti, 8 Nisan 1944, No: 153, C.6. S.13

ADNAN GİZ

Sadaret Rekoru

Uzun sadaretler — Çandarlı Ali Paşa — Selim ve Sokollu — Kısa sadaretler — Benderli'nin dokuz günlük ikbali

Osmanlı tarihinde en uzun sadaret rekoru Çandarlı Halil paşaya aittir. Halil paşa devamlı olarak tam (26) yıl bu makamda bulundu. Ondan başka sadaretleri en uzun süren vezirler şunlardır:

Çandarlı Halil paşa	26 yıl
Çandarlı Ali paşa	24 »
Çandarlı Hayrettin paşa	18 »
Çandarlı İbrahim paşa	15 »
Sokollu Mehmet paşa	15 »
Fazıl Ahmet paşa	15 »
Hırvat Mahmut paşa	14 »
Davut paşa	14 »
Makbul İbrahim paşa	13 »
Nevşehirli İbrahim paşa	13 »

Sadaretleri fasılasız olarak on iki yıldan fazla süren bu (10) sadrazamdan beşi eçeli ile ölmüş ve beşi katledilmiştir. Bu da Osmanlı tarihinde uzun süren sadaretlerin pek tekin olmadığını gösterir. İlk Osmanlı sadrazamı Hayrettin paşadan sonra yerine geçen oğlu Ali paşa üç padişah zamanında 24 sene sadrazamlık etmiştir. Padişahların kusurlarını şuna buna yükletmekte pek mahir olan Osmanlı müverrihleri imparatorlukta ziynet ve ihtişama karşı duyulan temayülün Ali paşa tarafından icat olunduğunu yazarlar. Bir taraftan Selçukîlerin, diğer taraftan Şarkî Roma imparatorluğunun mirasına konan Osmanlılar elbette tarihin değişmez kanunlarına uyacak, onlar da sahip oldukları o eski sarayların dârat ve ihtişamına bürüneceklerdi. Nigboluda haçlı ordularını perişan eden bir hükümdar elbette mağrur ve muhteşem olacaktı. Bizim bildiğimiz bir şey varsa Ali paşa da bütün Çandar oğulları gibi imparatorluğun kurulmasında ve genişlemesinde büyük hizmetler ifa etmiştir. Ölümünden sonra yerine geçen İbrahim paşa evvelâ Musa Çelebi zamanında işe başlamış sonra Çelebi Mehmedin hizmetine girerek on beş sene bu mevkide bulunmuş ve eceliyle ölmüştür. Sokollu Mehmet paşanın sadareti de İbrahim paşanınki gibi on beş seneyi bulur. Tarihlerimiz bütün saltanatı boyunca Sokolluyu sadarette bırakmasını Sarhoş Selimin yegâne meziyeti olarak kaydederler. Acaba İkinci Selim, Mehmet paşayı, herkesçe musaddak olan vukuf ve dirayeti için mi sadarette bıraktı? Yoksa ona karşı bir takım minnet ve şükran hisleri mi vardı? Yine o tarihlerin tetkiki Selimin en çok Mehmet paşanın gayreti sayesinde tahta çıktığını gösterir. Malûmdur ki Sarı Selim kardeşi Beyazıtla yaptığı çok kanlı bir mücadeleden sonra tehta geçmek hakkını kazanmıştır. Onu saltanata götüren o müthiş projenin entrika kısmını Lâla Mustafa hazırlamıştı. Fakat, bu planı muvaffakiyete ulaştıran asıl Sokollunun kudret ve dirayeti olmuştur. Şehzade Beyazıt yirmi bin askerle babasına isyan ettiği zaman Sokollu hemen üzerine yürüyerek onu Konyada mağlûp etmişti. Beyazıt Şarka kaçarak tekrar on iki bin kişilik bir ordu topladı. Fakat peşini bırakmıyan Mehmet paşa saat çukurunda bedbaht şehzadeyi daha katî bir hezimete uğrattı. Âsî şehzade İrana kaçarak orada malûm âkibete uğradı. Kanunî Sultan Süleyman Zigetvarda öldüğü zaman Sokollu ölüm haberini gizliyerek isyana hazır orduyu muvaffakiyetle İstanbula getirmiş ve Selimin gailesiz cülûsunu temin etmişti. Padişah olduktan sonra Selimin, Sokolluya gösterdiği teveccühte şüphesiz ki bu minnet ve daha ziyade emniyet duygusunun tesiri büyüktür. O devri yaşıyanlara aşikâr olan bu minnet duygusunun akislerini Bâkinin, Sokolluya hitap eden şu satırlarında dahi sezmek mümkündür:

Kıldıkça şah-ı âleme fazl-ı rahmeti
Versin cihanda hazret-i pâşaya sıhhati.
Sahipkuran hazret-i iklim-i saltanat
Ol dem ki kıldı mülk-ü bekaya azimeti
Ol cism-i pâki canı gibi eyledi nihan
Âsude kıldı hal-i sipah u raiyyeti
Halk-ı cihane kırk sekiz gün duyurmadı
Bir hafta etti gayrılar ancak bu hâleti
Tedbiri gör ki ermedi kimse hayaline
Asaf cihane gelse göreydi vezerati
Uyhu gözüne girmedi çalıştı can ile
Çekti efendisi yoluna bunca zahmeti.»

İkinci Beyazıt, Cem sultanı mağlûp ederek kendi saltanatını tehlikeden koruyan Gedik Ahmet paşayı boğdurmakla şükranını ödemişti. Velî sayılan Beyazıdın bu kahpeliği meydanda dururken Sarhoş Selimi takdir etmemek elden gelmiyor.

İkinci Beyazıdın veziri olan Davut paşa on dört sene sadarette bulunduktan sonra —ilk defa olarak— üç yüz bin akça ile tekaüde sevkolunmuştur. Davut paşa, emlâk akar sahibi çok zengin bir adamdı. Malı müsadere edilmeden tekaüt edilmesi, üstelik maaş ta verilmesi o devirde nadir tesadüf edilen vukuattandır.

Yukarıda gösterdiğimiz on iki yıldan uzun süren sadaretleri bir mukavemet rekoru olarak sayabiliriz. Sadrazamların bir de sürat rekoları vardır! Osmanlı tarihinde on iki günden daha az süren sadaretleri şu şekilde sıralıyabiliriz:

Lâla Mehmet paşa	10 gün
Benderli Ali paşa	9 »
Mütercim Rüştü paşa	7 »
Ahmet Vefik paşa	3 »
Sırnazen Mustafa paşa	4 saat

On gün sadarette bulunan Lâla Mehmet paşa Üçüncü Mehmedin veziridir. Padişah Manisada veliaht iken lâlalık hizmetinde bulunmuş, emniyetini kazanmış ve şehzadenin evlâtlığı ile evlenmişti. 1596 da sadarete getirildi. Fakat şirpençe çıkarıp on gün içinde öldü. Sadareti 9 gün süren Benderli Ali paşa aynı zamanda padişah emriyle — resmen — katledilen son sadrazamdır. İkinci Mahmut devrinin gaileli günleriydi. Osmanlı tarihinin en müthiş diktatörü olan Hâlet efendi her ay binlerce altın verip kendine bağladığı yeniçeri zorbalarına dayanarak genç padişahı avucuna almış memleketi istediği gibi kasıp kavuruyor ve kendine rakip gördüğü bütün devlet adamlarını mahvederek senelerdenberi padişah

(Lûtfen sahifeyi çeviriniz.)

BAHAR ŞARKISI

Açmışsa da vadide çiçekler,
Kuşlar, köye yorgun dönecekler;
Dağlar yine kardır, yine kardır!

Herşey: Yeni bir ses, yeni bir can..
Sahilde düşünceyle somurtan
Yalnız kayalardır, kayalardır!

Bir aşkı fısıldaşmada dağ, taş..
Sessizce fakat içten akan yaş,
Bilmem ne kadardır, ne kadardır?

Sevdinse, unuttumaz o yıllar;
Bir hatıra kalbinde kımıldar;
Bir şey yine vardır, yine vardır!

Orhan Seyfi ORHON

45

YEĞENİME MEKTUPLAR

Sevgili yeğenim,

Bana yazdığın mektupta sinirli sinirli soruyorsun: «Rica ederim, amca, bir genç kız, mesut bir aile kurmak için, kocasını kendi mi seçmeli, yoksa anası, babası mı?» Daha bu cümleden ikincisini asla kabul etmediğin belli. Eğer bunu, sana yardım etmem için soruyorsan peki, babamla konuşayım! Fakat hakikî fikrimi öğrenmek istiyorsan, ikisi de doğru değil. Mesut bir aile kurmak isityen bir genç kız, kocasını ne yalnız kendi seçmeli, ne de yalnız anası babası. Birincisi tehlikelidir. İkincisi de zararlı. Bir genç kız evlilik hayatının bütün nakikatlerini önceden göremez. Babası, anası da kızının bütün hislerini kavrıyamaz. Bence en doğrusu; eğer genç kızın hayatını birleştireceği adam, anası, babası tarafından seçilmişse, kızına bir (veto) hakkı vermeli. Kız tarafından seçilmişse, anasına, babasına! Evlilik kanun nazarında da, şeriat nazarında da bir (şirketi muzariye) dir. Yani bir tarafta iş vardır, öbür tarafta sermaye. Kadın, kendini bir kıymet olarak ortaya koyar, erkek te çalışmasını. Düşün, bu türlü ortaklık ne güç şeydir! Eğer kadın kıymetini erkeğin veriminden üstün görürse aile geçimsizliği ortaya çıkar. Erkek, kadının kıymetini, çalışmasına karşılık bulmazsa yine aynı şeydir. Şu halde arada bir müvazene lâzım. Eskiden buna Küfüv olmak derlerdi. Yeni terimde ne diyorlar, bilmiyorum.

İşte, bu kıymetleri ölçmek için en fena zaman, erkekle kızın ilk tanıştıkları ve evlenmiye karar verinciye kadar karşılıklı beğendikleri zamandır. Bunu ancak, tecrübeli, bitaraf, samimî, hissiyata kapılmıyan bir göz görebilir. Ana ve babadan başka bunu böyle bir gözle görebilecek kimse tasavvur edebilir misin? Beni dinlersen, bu meselede ananın, babanın fikirlerini hissimle reddetmiye kalkma. Aklınla düşünmiye çalış. Ondan sonra kararını ver!

Seni çok seven:
Amcan

...na o saltanat sürüyordu. Hudut... yüzünden — haraca kes... — Tepedelenlinin isyanına se... olmuş o da devletin başına Yu... ihtilâli gibi muazzam bir gaile ... Artık bütün Rumeli hat... ul bile ihtilâl ve anarşi için... yaşıyor, her gün biraz daha şıma... yeniçerilerin yapmadıkları reza... kalmıyordu. Bu sırada Hâlet efen... yalnız sadrazam değiştirmekle ...ldü. Rauf ve Derviş paşalar... ...ra Seyit Ali paşa da fazla yu... ...e azlolunmuş ve yerine ... mutasarrıfı Benderli Ali pa... getirilmişti. Padişah yeni sadraza... gönderdiği hatt-ı hümayunda : ... Malûmun ola ki selefin Seyit Ali ...nın reyinde sebat olmayıp daima ...ün ile rahatını arar bir adam ...n vakit ve hale uymamak... lâzımg... Sen ki yüzera-yı ...n arasında gayret ve şecaat mevsuf sadakat ve istikametle ...ruf olup bu ana kadar bulundu... umurda âkilâne hareketin ma... hümayunum olmakla seni bil... vekâlet-i mutlakam hizmeti... tâyin eyledim.» diyordu.

Eskiden, taşrada bulunan vezir-sadarete tâyin edildikleri zaman ...bula büyük alaylarla gelirlerdi. ...sefer zaman pek karışık olduğun... Ali paşa sessiz, sedasız Maltepe... kadar gelerek saraya haber gön...

Bu sırada kamer Akrep bur... da bulunduğundan saray erkânı sadrazamın o gün İstanbula gel... ni uğur saymıyarak iki gün Mal... e beklettiler. Fakat daha uğur... ir günde İstanbula getirttiler. ...n en büyük âlimi Şâni zadeye Mühr-ü hümayun» yeni sadra... teslim edildiği anda «Eset bur... cu» derecatın en uğursuzu olan altıncı dereceye tesadüf ettiğinden Ali paşanın sadareti feci bir şekilde neticelenmiştir. Zavallı Ali paşa cesaretine rağmen saf, bilgisiz bir adamdı. Hele İstanbulda dönen oyunlardan hiç haberi yoktu. Asayişi temin maksadile sadarete tayin olunduğu için İstanbula âdeta bir Alemdar paşa tavriyle gelmiş, zorbaları tepeliyerek ihtimal Hâlet efendiyi de bir tarafa atmayı zihnine koymuştu. Fakat cehaleti yüzünden daha gelir gelmez düşüncesini meydana vuruyor, biran evvel harekete geçmek arzusyile âdeta kabına sığamıyordu. O gün, sarayda mühr-ü hümayunu aldıktan sonra doğru Babıâliye gitmişti. Şeyhülislâm efendi yeni tanıştığı sadrazamla bir müsahabeye girişmek için o devir zariflerinin «Mevsim sohbeti» dedikleri yaliya, çiçeğe, bahçeye dair havaî bir bahis açmak istemişti. Benderli birden köpürerek:

— Behey efendim! Böyle yalı, bahçe diyerek dünya bu kıyafete girdi.» diye serhatli tavriyle pek sert bir cevap verdi. Zavallı şeyhülislâmın sözü ağzında kalmış, ne söyliyeceğini şaşırmıştı. «Bunun selefi pek yumuşaktı, bu da pek sert bakalım ne yapacağız» diye düşünerek kırdığı potu tamire çalışmak fikrile: « — Efendim! Biraz da teferrüh ve kesbi hava lâzım değil mi? Hususa şevketlû efendimizin inşallah kariben Boğaziçine nakli hümayunları lâzım olduğundan sayei şahanelerinde biz de yalılarımıza gider, teneffüs ederiz.» der demez paşa büsbütün ateş kesilerek:

« — Onlar da nakletmesinler, ortalık iyi olsun da öyle taşınsınlar!» diye bir haykırınca zavallı şeyhülislâm hayret ve korkusundan dona kalmış, âdet olan buhurdan ve gülâptan resminin hemen icrasını emrederek bir daha ağzını açmamıştı.

Benderli bu hali ile Hâlet efendiyi ürkütmekte de gecikmedi. Yunan âsilerinin yaptıkları zulümlerden intikam almak maksadile yeniçeri zorbaları da İstanbul Rumlarına sataşıyorlardı. Babıâlide bu mesele konuşurlarken Hâlet efendi «madem bu fesatta bütün hıristiyanlar birliktir. O halde burunlarını kırmak için bazılarını cezalandırmak lâzımdır.» tarzında bir fikir yürütmek istedi. Fakat Ali paşa yine birdenbire coşarak:

« — Yok, yok! Yalnız suçlu olanları katletmek lâzımdır. İşçesine bakılırsa böyle bir takım başsız çoluk çocuğu silâhlandırıp ta payitahtı padişahîde reaya fıkarasını katle müsaade gösterenlerin hakkından gelinmelidir.» dedikten sonra Hâlet efendinin yüzüne dik dik baktı. Yeniçeri ağası da bu toplantıda hazır bulunuyordu. « — Efendimizin yedi ocağı vardır. Senin askerlerin nerde?» diye ona da çıkıştı. Ağa tabiî bir cevap veremedi. Bu sefer meclise hitap ederek: « — Bakın şevketlû efendimiz bizden ittifak ister. Benimle ittifak edecek misiniz? Yoksa ne diyeceksiniz bana şimdi cevap verin!» diye yüksek sesle bir haykırınca herkesin aklı başından gitti. Nerde ise başından destarını atıp : «Bire tut! Bre ur!» diye meydana atılacaktı. Hâlet efendi padişahtan bile duymadığı bu şiddetli sözler karşısında bir köşeye büzülmüş hiddet ve korkusundan dudakları titriyor aklına çok fena fikirler geliyordu. Yoksa padişahla bu adamın arasında gizli bir

BEYAZ SELVİ

Halide Nusret ZORLUTUNA — **Tefrika: 9**

Sizden bir gün sonra ben de İstanbula vardım. Sizi orada bulacağıma emindim. Fakat bu umudum da boşa çıktı.

İçinde doğup büyüdüğünüz güzel şehirde bir tek gece geçirmeden Ankara trenine atlamışsınız. Küçük yeğenleriniz bunu bana üzüle üzüle söylediler. Kalamış koyunda bir mehtap seyretmeden, bahçenizde bir tek kırmızı gül koparmadan...

Bu ne kadar acele, Nadide abla?... Neden bu acele?...

Ah, size ne çok şey söylemek istiyorum. Fakat neye yarar? Yumuşak ve sıcak bakışlı gözleriniz bir perdedir, o perdenin arkasında biliyorum ki bir pembe mermr parçası kadar soğuk, katı bir kalb var; duymıyan, çarpmıyan bir kalb.

Mamafih, bana söz vermiştiniz; Sözününüzü tutacağınıza inanıyorum. Bana iki satırcık olsun cevap yazacaksınız. Evet, evet, size inanıyorum Nadide abla, mutlaka yazacaksınız. Ve eğer yazmazsanız tahmin ve tasavvur edemiyeceğiniz kadar bedbaht olacağım!

Dündardan Nadideye:

II.

Sevgili abla,

Teşekkür ederim, sözünde durdun. Gerçi iki satır bile değil; senin ve benim adlarımızla beraber altı kelime:

(İyiyim. «İyi» olmanı isterim.)

Fakat ben bu kadara da razıyım Senden bir ses... Niçin ikinci iyiyi tırnak içine aldın abla? Ben fena adam mıyım senin nazarında?... Ne yazık!

Fakat yanlışın var güzel ablacığım, çok yanılıyorsun. Ben fena adam değilim; asıl fena olan sensin, bütün zalimler gibi.

Affediniz beni, çaçmalıyorum.. Sız böyle lâubali hitaplardan sinirlenirsiniz bilirim.

Tekrar af diliyorum ve bunu kazanabilmek için işte hemen susuyorum.

III.

Azizem,

Dün size bir mektup gönderdim, bugün yine yazıyorum. İçim içime sığmıyor. Daha doğrusu içimde içime sığmıyan muazzam bir his var; kapalı yerde akan bir su gibi bu muazzam his, beni tazyik ediyor ve gözlerimden yaş halinde, kalemimden kelime ve parmaklarımdan ses halinde dökülüyor.

Yazabildiklerim, duyduklarımın milyonda biri bile değil. Istırabımı ancak tellere ve taşlara söyletebiliyorum. Ne yazık ki bu sesler, size vâsıl olamadan sönüp dağılıyorlar. Bu sesleri duymalıydınız azizem, bunları duymanızı isterdim...

— Bitmedi —

anlaşma mı vardı? Yoksa kendisini ortadan kaldırtmak için mi onu sadarete getirmişlerdi? Halbuki elinde hiç bir kudret olmıyan zavallı Benderli sadece kuru sıkı atıyordu. Mamafih, birkaç gün sonra Sultan Mahmudun tebdilen Eyüpsultana gittiğini duyunca hemen arkasından giderek Hâlet efendinin idamı için müsaade istediğini söylerler. Gerçi genç padişah da artık Hâlet efendinin diktatörlüğünü çekemiyordu amma yeniçerilerden korkuyor ve müsait bir vakit bekliyordu. Fakat diğer taraftan Hâlet efendi de derhal harekete geçiniş ve başına bir dert açmadan Benderliyi bir şeye benzetmiye muvaffak olmuştu. Sadaretinin onuncu sabahında Bostancılar gelip saf yürekli sadrazamı saraya götürdüler. Evvelâ Kıbrısa nefy için ferman çıkmıştı fakat arkasından bir başka emir gönderip idam ettirdiler. Kendisine emri tebliğ attikleri zaman Hâlet efendinin katli için: «Keşke önce icra sonra inha etmeli imişim!» dediği rivayet olunur. Bu ceza kâfi gelmiyormuş gibi zavallının başını İstanbula getirip ibret taşına koydular ve üzerine de «Rum milletinin vesair bazı ashab-ı garezin tahrik ve iğvasiyle devlet-i aliyeyi ifsat ve ihlâle çalışan Benderli Ali paşanın başıdır.» yaftasını astılar. Bu âdi iftira Hâlet efendinin kaleminden çıkmış ve günahsız olarak öldürttüğü bir zavallıyı lekelemek için böyle bir yalan uydurmuştu. Mamafih yaptıkları yanına kalmadı. Bir müddet sonra adl-i ilâhi onun da yakasına yapıştı. Onun da başını aynı ibret taşına koydular.

Hasan Adnan GİZ

(Gelecek makale: En kısa sadaretler)

NABİ

(7 nci sahifeden devam)

tesadüf etmiştim ki sonunda yine şair tarafından yazılan bir kayıtla tevellüdünün 1052 olduğu anlaşılıyordu. Bu risale Pertev paşa kitapları arasında bir meçmua içinde imiş. Ben Maarif Vekâleti müfettişi iken, Pertev paşa kitaplarını bir gün tetkik ediyordum. Bir mecmuanın içinden bir kısmın koparılmış olduğunu gördüm. O zaman Hâfız-ı kütüp olan Şeyh Behçet efendiyi çağırdım. Vaziyeti gösterdim. Merhum: «Merak buyurmayın, risale kaybolmuş değildir. Nâbinin el yazısiyle olduğu için Emiri efendi buradan çıkardı, müzeye nakletti» dedi ve risaleyi alıp geldi. Şimdi şu makalenin yazılması vesilesiyle risaleyi tekrar arattım. Maalesef bulduramadım. Arıyan zatlar müzeye ait defterde de bulamadıklarını ifade ettiklerine göre, işin Maarif Vekilliğince tetkiki icabeder.

Nâbinin divanını tertip eden Silâhdar İbrahim paşadır. Bir çok valilik ve kumandanlıklarda bulunduktan sonra 1723 de Erzurumda ölen bu zat, malûmatlı, âlimlere, şairlere meftun, zarif, şiir de söyliyebilir bir vezirdi. 1705 de Halep valisi iken Nâbi ile düşmüş kalkmış, meclisinden zevk duymuş, ve şairin divanını bizzat tertip etmiştir. Nâbi, paşanın bu mürüvvetini şöyle anlatıyor:

Bu fakirin cümle âsârı, dil-i zârım gibi
Bulmamıştı câme-i yegrengile hüsn-i nizam
Ceste ceste bağrı evrak-ı perişanda kalıp
Görmemişti sûret-i cem'iyyet üzre hüsn-i tam
Bir hünermend eylemişti gerçi İstanbulda
Hadd-i imkânda olan eczayı cem'a ihtimam
Liyg sonra kisvet-i nazma giren eczasının
Etmemişti cem' ü tertibini kimse iltizam
Âsaf-ı Sahib-fazilet, Arif-i künh-i suhan
Dûdman-piray-i Devlet, Fahr-i Abay-i Kiram
Âsaf ibn-i Âsaf İbrahim Paşay-i Kerîm
Kethuday-i Genc-i Sultanî, Silâhdar-ı Benam
Olduğunda Devletile Hıtta-piray-i Haleb
Etti yümn-i himmeti tertib ü tedvine kıyam
Rütbe-i takdim ü tehirin mütaat eyleyüb
Eyledi bizzat her bir nev'e tayin-i mekam..

Hayli uzun olan bu manzumede Nâbi, «Dünya kurulduğundanberi kendisinden başka kimsenin divanını böyle bir vezirin bizzat tertip etmediğini» öğünerek anlatıyor, manzumeleri arasında nevheveslik devrine ait acemiceleri varsa da bunlar hakkında da şöyle teselli buluyor:

Liyg nâpûşidedir ashab-ı tab u danişe
Kim bu divandır olur divan içinde hâs ü âm
Olmasa şâyl anı tahrire vermezdim rıza
Özrüm ümmidim budur makbul ola ind-el kiram
Bir tabak miyve gelürse meclise âdet budur
Olur elbette anın bağrısı puhte bağrı hâm..

Ali Canib YÖNTEM

(Bitmedi)